

Át- és továbbképzés

A szerkezetváltással párhuzamosan kiépül egy igen jelentős, az iskolarendszerű képzéstől elkülönülő felnőtt szakképző intézményrendszer. Könnyen lehet, hogy mire a fiatal esetleg 6 éves képzés után az iskolarendszerű szakképzésből kikerül, egy adott körzetben az ipari, mezőgazdasági vagy szolgáltató ágazatok valamelyike visszaszorul vagy konjunkturális helyzetbe kerül. A felnőtt szakképző intézményrendszer egy részét a meglévő szakmunkásképzők és szakközépiskolák bázisán is ki lehet alakítani. Ez a képzési forma legközvetlenebbül szolgálja a munkaerőpiacot. A gazdaság hatékony közreműködésével a vállalat képzési igényének jelentős részét elláthatja a szakképző iskola. Így állandó és közvetlen kapcsolat alakulhat ki a középfokú szakképzés és a felnőttképzés között. További előnye még, hogy az iskola érdekeltté válik a tananyag konvertálhatóságában, hiszen az átképzést is neki kell majd biztosítania. A fiatal is szívesebben vállalja az át- és továbbképzés nehézségeit a már ismert környezetben.

Rétegz problémák

A beiskolázás és az elhelyezkedés szempontjából két réteg rendkívül hátrányos helyzetben van. Az egyik a "gyengék" rétege, amely részben a lemorzsolódók (egy-egy korosztály egyharmada) és a középfokú iskolarendszerbe nem kerülők (mintegy 6%) népes táborából áll; a másik a lányok rétege, akiknek már a beiskolázásuk is komoly gondot jelent.

Jogi alapok

Egységes és átfogó szakképzési törvényre van szükség. A jelenlegi jogszabályok részben szerteágazóak, részben rosszak, mert nem biztosítják a szakképzés fejlődésének kereteit. A törvényben a legkülönfélébb érdekek összehangoltan jelenjenek meg, ezért megalkotásában a szakszervezeteknek jelentős szerepet kell vállalniuk. A törvénynek szabályoznia kell nemcsak a szakképzés szerkezetét, irányítását és finanszírozását, de a pályaválasztási tanácsadáson keresztül a tanulói jogviszonyon át a munkába állást, a végzettek foglalkoztatási védelmét, tehát az ezzel összefüggő személyi jogokat és kötelezettségeket is.

VASAS SZAKSZERVEZET PEDAGÓGUS TAGOZAT
(közreadja Braun Zoltán)

ÁLLÁSFOGLALÁS A MAGYAR SZAKKÉPZÉSI TÖRVÉNY TERVEZETÉHEZ

Bevezető megjegyzések

A magyar szakképzési törvény tervezeténél különösen pozitívan értékelendő, hogy sikerült az iskolai szakképzésben sikeresen működő intézményeket (szakközépiskolák) és az iskolán kívüli szakképzés intézményeit összekapcsolni.

A törvénynek ki kellene mondania, hogy a szakképzés állami feladat, attól függetlenül, hogy milyen oktatási intézményben, vagy azok milyen kombinációjában valósítják meg. Az "állami feladat" definíciójához hozzátartoznak a következők. Egységes szakmai színvonal

(standard) megteremtése az iskolai és az iskolán kívüli szakképzésben az állam által elismert szakképesítést nyújtó szakmák révén. (Csak egyes személyi körök tekintetében kellene hozzájárulni a kivételes elbánáshoz. A munkaerőpiac állandóan változó igényeihez inkább megfelelő továbbképzéssel kellene alkalmazkodni.) Ennek a standardnak a meghatározása az állam feladata.

A szakképzésnek a szakképzettség tekintetében jelentkező társadalmi igény kielégítése mellett oktatási és nevelési feladatot is el kell látnia. Ezt a célkitűzést a törvénybe bele kellene venni. A törvényből ki kellene tűnnie annak is, mely alapelvek szerint működjenek együtt az egyes állami szervek és társadalmi csoportok a szakképzés tervezése és végrehajtása során.

Az egységes szakmai színvonalról (standardról) az állam gondoskodik, ennek meghatározásánál azonban figyelembe veszi az egyes társadalmi csoportok (munkaadó, munkavállaló) érdekeit. Az iskolán kívüli szakképzés végrehajtásában a közjogi intézmények (kamarák) gyakorolják a tanácsadás, az ellenőrzés és a vizsgáztatás funkcióit. (Ezeket a feladatokat az átmeneti időszakban – a kamarai rendszer kiépítéséig – állami szervek is gyakorolhatják.)

Az iskolai szakképzésben is erőteljesebben érvényesíteni kellene a népgazdaság szükségleteit. Ez oly módon lenne elérhető, hogy az egyes iskolai szakképzési intézmények kínálati profiljának továbbfejlesztésénél, valamint a központi tantervek kidolgozásánál – éppúgy, mint az iskolán kívüli szakképzésben – bevonják a munkaadók és a szakszervezetek érdekvépviseleteit.

A szakképzésnek a társadalmi, gazdasági, munkaerőpiac-politikai és műszaki követelményekhez való erőteljesebb alkalmazkodásának előfeltétele mindazonáltal a munkaerő-piaci és szakmai kutatás, a szakképzési kutatás kiépítése, valamint egy magyarországi adatbázis megteremtése. Ezért ajánlatos ezeknek a feladatoknak (illetve egy megfelelő intézménynek) a törvényben való körvonalazása.

Az Országos Szakképzési Tanács feladatainak leírása a törvényben egy, a helyes irányba tett lépés. A törvényből ki kell tűnnie annak, hogy mik a szakképzés finanszírozásának különböző forrásai. Az iskolai szakképzésben eddig működő szakképzési alapelv, amelyből sok esetben a szakközépiskolák felszerelését finanszírozták, legalább az iskolai szakképzésre fenntartható lenne.

Meg kell jegyezni, hogy a különböző szakképzési lehetőségek viszonylag kapcsolódásmentesek, látszólag nincsen egymáshoz kapcsolatuk. A törvényben említett intézményeket erőteljesebben be kellene kapcsolni; az egyes intézmények feladatai sincsenek elég egyértelműen megfogalmazva. Feltűnő, hogy a társadalmi csoportok bekapcsolódása a tervezetbe csak félszívvel történt, mintha a törvénytervezet szerzői az érdekképvisezők feladatkörét illetően nem értenének egyet.

A munkaadók alapvetően a vállalatok és a gazdaság érdekeit képviselik, a munkavállalók képviselői pedig a leendő munkavállalók érdekeit.

A kamarák nem az összes munkavállalót képviselik. Amennyiben állami feladatokat látnak el, mint a vizsgák végrehajtása, az üzemek ellenőrzése és a tanácsadás, kell legyenek bizottságaik, amelyek összetétele legalább háromoldalú.

Sokszor nem világos az, hogy mely feladatokat mely intézmények látnak el. A minisztériumok, a Nemzeti Szakképzési Intézet, az Országos Képzési Tanács együttműködése sem tisztázott.

Tibor Adler